

Steder, hvor der hverken er Tale om Aflysning eller om Salg. Den anden Indvending, som der dengang blev gjort imod Forslaget, var, at det var at gjøre et Indgreb i Eiendomsretten. Det kan jeg naturligtvis ikke forstaae; da Grundloven ligesom har tilsagt, at det skulde ordnes paa denne Maade, og Spørgsmaalet om Herlighedsretten, om, hvorvidt Eiendomsretten var fuldstændig eller ikke, var jo laadt aabent. Det staaer i den gamle Grundlov, og det glæder mig, at det ogsaa er optaget i det nye Grundlovsforslag accurat med de samme Ord som i den gamle, og altsaa troer jeg, at det er en Ordning, som lader sig gennemføre, uden at man derved vil komme til at krænke Eiendomsretten. Dernæst blev der ogsaa indvendt mod Forslaget, at der fandt et patriarchalt Forhold Sted mellem Godseierne og Fæsterne, at Fæsterne bleve behandlet med Humanitet og Billighed. Jeg vil indrømme, at dette har fundet Sted mange Steder; jeg vil indrømme, at det vistnok endnu finder Sted mange Steder, og det glæder mig at kunne udtale dette med Overbevisning; men jeg tør ogsaa sige, at det efterhaanden vil blive Tilfældet, at dette Forhold bliver fortrængt, og at det paa mange Steder ikke længere er tilstede. Jeg beder bemærket, at jeg herved ikke sigter til noget bestemt Gods, men kun udtaler mig ganske i Almindelighed. Jeg veed dog et Sted, hvor der har været en Lehnbesidder, der satte en Ære og Glæde og sin største Lyst i at have en velstaaende Bondestand, hvor det ogsaa blev paaskjønnet, og hvor der blev reist ham en Mindestøtte, Noget, der ikke har ringe Betydning. Men det gaaer saaledes, at Naturen kræver sit Stør, naar man naaer en vis Alder; Manden gik bort, og den næste Besidder lovede nok at følge hans Fodspor, men Forholdene have dog forandret sig, som naturligt er, naar en Mand opholder sig paa et andet Sted og ikke selv administrerer sit Gods, men overlader Bestyrelsen til en Administrator eller Forvalter, som dominerer det Hele, og som paa den Maade har sine 10 pCt. eller saa. Jeg troer, at dette let vil blive almindeligt i slige Forhold, og det finder jeg meget beklageligt. Der blev ogsaa anført mod Loven, at, naar Indfæstningen stiger saa høit, at Børnene fortrænges fra Stedet,

naar det bliver som et Hazardspil, saa var det Tid at føre Lovforslaget igjennem, men for Tiden var dette ikke Tilfældet. Nu foreligger der ikke saa, men mange Exempler paa, at paa Godser, hvor Forholdene have været, som jeg har anthdet, ere Børnene, uden at man kan sige, at de vare uværdige, blevne fortrængte, og Gaarde og Huse stillede til Auction. Jeg finder virkelig dette temmelig strengt og maa meget beklage det; thi bliver det almindeligt, saa er det det Samme som ganske at fortrænge hele den danske Bondestand. I det jeg her taler om disse Auctioner, skal jeg tillade mig blot at nævne eet Exempel, som viser, at Bondestanden ikke har den Frihed over Jorden, som man dog maa ansee for billig. Jeg kjender et Tilfælde, hvor en Gaard, efterat Fæsteloven af 1861 var udkommen, blev stillet til Auction til Forpagtning paa 50 Aar. Jeg skal ikke gaae ind paa de øvrige Bestemmelser i Conditionerne, endstjøndt jeg maa sige, at der ved dem blev gjort ubillige Fordringer, saaledes f. Ex. at Forpagteren skulde gjøre Alt istand uden Godtgjørelse, om det end kostede aldrig saa Meget; det skal jeg imidlertid som sagt lade staae hen, men det var indført i Conditionerne, at Gaardens Jorder skulde drives i 8 ligestore Læg, og det var bestemt for hvert Aar, hvorledes disse Læg skulde drives; det første Aar skulde de ligge brak, det andet Aar skulde der Rug, det tredje Byg, det fjerde Bølgæsød og det femte Havre, og derefter skulde de i tre Aar lægges ud med Kløver. Men Forpagteren skulde ikke alene gjøre dette, han skulde ligesom være umyndig. Conditionerne gik virkelig ud paa — og jeg vil have den Ære og Fornøjelse at staffe den ærede Indenrigsminister dem, om han vil see dem, hvis jeg ellers kan faae dem i Udskrift fra vedkommende Herredsfoged —, jeg tør sige, de gik ligesom ud paa, at Manden skulde være umyndig; thi vel at mærke, han maatte ikke faae Korn uden iforveien at have vilst det til Eieren, og det skulde holde visse Pund i hollandsk Vægt; i det Dieblif, det ikke holdt denne Vægt, skulde han staffe andet istedet, og ligesom var det med Kløverfrøet. Der var endogsaa i Conditionerne opstillet en Bestemmelse, der grændsede til det Urimelige, og som da ogsaa fremkaldte en Latter paa det Sted, hvor Auc-